

Attacken mot det vietnamesisk-buddhistiska templet i Åbo 2010 – vad hände sedan?

Ruth Illman

Artikeln behandlar attacken mot det vietnamesisk-buddhistiska tempelbygget i Moisio i Åbo den 11.9.2010, och de följder som attacken fick både för det buddhistiska samfundet och för den vidare diskussionen kring religionsmöten, samlevnad och tolerans i Finland idag. Händelsekedjan belyser många av de förändringar som idag sker på religionsdialogens område i Finland. Bland annat diskuteras det livliga medieintresset för händelserna, men framför allt analyseras den centrala roll som internet och de sociala medierna kom att få i diskussionen. Det aktuella fallet, som presenteras utgående från ett rikligt empiriskt material, väcker också viktiga frågor om makt och representation i dagens religionsdialog i Finland. På nätet sätts dialogens traditionella hierarkier och maktmönster ur spel och små minoritetsgrupper kan öppna dialog med varandra utan förmedling av exempelvis staten eller den lutherska kyrkan. Men är dialogen på nätet seriös?

Avainsanat: buddhalaisuus, viharikos, uskontojenvälinen vuoropuhelu, uskonto Suomessa, post-sekulaari

Key words: Buddhism, hate crimes, interreligious dialogue, religion in Finland, post-secular

Ruth Illman on uskontotieteen dosentti Åbo Akademiassa ja toimii tutkijana Donner-instituutissa, Turussa. Hänen tutkimusintressiinsä kuuluvat uskontojen välinen vuoropuhelu, monikulttuurisuus, rauhantutkimus ja juutalaisuus. Ruth Illman är docent i religionsvetenskap vid Åbo Akademi och fungerar som forskare vid Donnerska institutet i Åbo. Hennes forskningsintressen inkluderar bl.a. religionsdialog, mångkulturalitet, fredsforskning och judendom. <http://web.abo.fi/instut/di/svenska/ruth.html>

Inledning

I skydd av nattens mörker, natten mot den 11 september 2010, utsattes Lotushjärtats tempel i Moisio i Åbo för en attack. Templet, som ännu var under uppbyggnad, uppförs av den vietnamesisk-buddhistiska minoriteten i landet och deras förening Finlands vietnamesisk-buddhistiska samfund. Templet är det första i sitt slag i Finland. Den här natten anlades ändå en eld på utsidan av tempelbygget. Lågorna spred sig snabbt längs ytterväggarna och upp mot taket. Brandkåren fick snabba larm om eldsvådan och kunde ingripa före den spred sig utom kontroll. Skadorna på tempelbygget var trots allt omfattande, och brandmännen kunde snart fastställa att det handlade om planerat sabotage. Branden hade alltså anlagts med avsikt.

Detta var inte första gången som lotustemplet i Åbo utsattes för vandalisering. Bara några veckor tidigare hade ett temporärt altare i templet angripits och förstörts, och rasistiska symboler hade spraymålats på gatskyltar i närheten. I en intervju för *Turun Sanomat* dagen efter branden uttryckte en av samfundets medlemmar sin förtvivlan över det som skett. ”Först tänkte vi att det här var ett tanklöst påhitt av lokala ungdomar som inte hade annat att göra den här fredagskvällen”, säger han. ”Men då vi reflekterade över alla de olustiga detaljerna – datumet som valts för attacken, symbolerna som målats i omgivningen, att det var just altaret som angreps samt den kanister fylld med urin som hittades utanför templet – började allt mera peka mot ett planerat hatbrott”, konstaterar medlemmen. (*Turun Sanomat*, 12.9.2010)

Attacken mot buddhisttemplet i Åbo var på många sätt en ovanlig händelse i Finland och fick därför mycket uppmärksamhet i finländska medi-

er. Den vietnamesisk-buddhistiska minoriteten hade fört en stillsam och undanskymd tillvaro och sällan tagit plats i medierna. Därmed var det antagligen många åbobor som först genom attacken fick veta att ett tempel överhuvudtaget byggs i staden. Man kan också säga att den händelsekedja som utspelade sig efter den här natten, som en reaktion på attacken, på många sätt var exceptionell i Finland. Som forskare specialiserad på frågor kring religionsdialog, framförallt dagens kreativa former av religionssamtal, gav den här dramatiska episoden i min hemstad upphov till många tankar kring de utmaningar och förändringar som idag präglar mötet mellan kulturer och religioner i vårt land. Frågorna är både av empirisk och av epistemologisk karaktär, de berör både den konkreta dialogaren och de mera filosofiska och etiska motiveringar som påverkar den. I den här artikeln vill jag diskutera några sådana frågor utgående från ett brett empiriskt material bestående av tidningsartiklar från dagstidningar, diskussionsgrupper och sociala medier på internet samt etnografiska intervjuer utförda med medlemmar av det vietnamesisk-buddhistiska samfundet och andra människor som kom att involvera sig i diskussionen kring sabotaget.¹

Reaktioner mot attacken

Som ovan nämndes var inte bara branden i Lotus-templet i Åbo dramatisk, utan det var också följderna som händelsen fick. Härmed aktualiseras många av de förändringar som idag tar form på religionsdialogens område. Före politiker, forskare eller representanter från den lutherska statskyrkan hann reagera och protestera mot attacken startades nämligen en solidaritetsgrupp för de vietnamesiska buddhisterna – av en anonym privatperson – på Facebook. Inom några dagar hade gruppen samlat 3,000 medlemmar, varav många tillhörde någon religiös eller etnisk minoritet i det finländska samhället. Den här gruppen blev snabbt ett synligt forum

¹Intervjuerna bandades med mp3-spelare och transkriberades senare till textdokument. Transkriptionerna uppbevaras i Folkloristiska arkivet vid Åbo Akademi. I texten används arkivkoderna som referens. För närmare detaljer, vänligen se referenslistan.

för dialog i Finland; en grupp som representerade något nytt i vårt land och som inte tycktes begränsas av de konventionella hierarkier som oftast formar officiella forum för religionsdialog. Gruppen *Solidaritetsgruppen för buddhisttemplet i Åbo* är en öppen grupp på Facebook. Introduktionstexten på finska lyder:

”Turun Moision kaupunginosaan on jo vuosien ajan rakennettu vietnaminbuddhalaisten temppeliä. Rakennustyö on toiminut pitkälti talkoina, lahjoitusvaroin. Koko rakennusprosessin ajan työmaa on ollut ilkeivällän kohteena, huipentumana viimeaikainen tuhopolttoyrittys. Ilkivalta on herättänyt pahenusta niin vietnamilaisyhteisössä kuin muissa kansanryhmissä. Tämä ryhmä on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton solidaarisuusryhmä, joka tulee vietnaminbuddhalaisyhteisön oikeutta ja pyrkiä myksiä rakentaa itselleen pitkään kaivattu temppele ja tuomitsee kaiken väkivallan rauhallista uskonnonharjoitusta vastaan”. (Turun Buddhalaistemppelein Solidaarisuusryhmä)

Inte bara privatpersoner gick med i solidaritetsgruppen på Facebook, utan också lokala religiösa organisationer tog del i den virtuella diskussionen med officiella ställningstaganden. De första två grupperna som officiellt uttryckte sitt stöd för de vietnamesiska buddhisterna på Facebook-sidan, och samtidigt tog avstånd från våld mot religiösa personer och grupper i Finland, var Islamiska samfundet i Åbo, en organisation för Åbos sunnimuslimmer, och Pakanaverkko, nätverket för nyheter i Finland. Pakanaverkkos uttalande omfattar bland annat följande konstaterande:

”Toivomme tasa-arvoista yhteiskuntaa, jossa kaikkien näkemysten edustajat voisivat elää rinnakkain ja toisiaan kunnioittaen. [...] Kenenkään ei pitäisi joutua elämäänsä pelossa. Toisten pyhien paikkojen hävittäminen on aina yhtä tuomittavaa riippumatta siitä, onko kyseessä kulttuurihistoriallisesti arvokas kirkko, vasta rakenteilla oleva temppele vai luonnollisesti syntynyt lehto”. (Pakanaverkko)

Det muslimska samfundet använder ännu starkare ord i sin solidaritetsyttring. Vi är chockerade över detta förskräckliga brott, skriver de och understryker att Finland är ett land där religionsfrihet råder och att det därför är i allas intresse att respektera och stödja olika former av religionsutövande i landet:

”Uskontoon kohdistuvalle vainolle ja väkivallalle ei voi antaa sijaa suomalaisessa sivistisyhteiskunnassa. Toivommekin, että mahdollisimman moni taho tuomitsisi tämän järjettömän rikoksen mahdollisimman äänekkäästi puhuen yhteisten arvojemme puolesta, jotta buddhalaiset veljemme ja siskomme eivät tunte jäävänsä yksin tämän vaikean hetken keskellä.[...] On aika, että hyvät ihmiset nousevat ylös puolustamaan ihmisyyttä. Muutoin viha, suvaitsemattomuus ja pelko jatkavat maailmamme dominoimista”. (Turun islamilainen yhdyskunta)

Även andra röster höjdes snart på nätforumet till försvar för buddhisterna. Liksom de muslimska skribenterna underströk Finlands kristliga fredsrörelse i sitt inlägg att dylika dåd inte hör hemma i ett civiliserat samhälle. ”Jag kan inte förstå det hat och den trångsynthet som vissa människor tycks känna inför det annorlunda”, skriver föreningens representant: världen behöver inte mera intolerans, likgiltighet och våld, utan fred är den enda vägen:

”Uskontoon kohdistuvalle vainolle ja väkivallalle ei voi olla sijaa sivistyneessä yhteiskunnassa, eikä kukaan Jeesuksen seuraaja voi hyväksyä buddhalaisen tovereidemme hartaudenharjoitukseen kohdistuvaa hyökkäystä olipa sen motiivina sitten viha tai pelkkä välinpitämättömyys. Tuomitsen jyrkästi Turun Lootuksen Sydämen temppeliin kohdistuneen ilkivallan, rukoilen temppelille siunausta ja puolustan koko sydämestäni buddhalaisen oikeutta rakentaa Suomeen pyhäkkönsä ja harjoittaa uskontoaan rauhassa”. (Suomen kristillinen rauhanliike)

En annan kristen röst som höjdes till försvar för buddhisternas rätt att utöva sin religion ostört i Åbo kom från evangelisk-lutherskt håll genom dåvarande kyrkoherden Heimo Rinne i St Marie församling, på vars område tempelbygget uppförs. I sin blogg, publicerad den 12 september 2010 under titeln *Vandalismi on häpeällistä, påminner kyrkoherden om att religionsfrihet varit en bärande princip i det finländska samhället i nästan 90 år och att man därför måste fördöma alla försök att inskränka någon gruppns möjligheter att utöva sin tro. Rinne understryker därtill att attentatet kan ses som en at-*

Kuva: Ismo Söderling.

tack mot hela samhällets värdebas och att den kristna tron inte kan kombineras med intolerans:

”Kristillissä uskossa on vahvana säikeenä lähimmäisenrakkaus ja toisen ihmisen kunnioittaminen. Sen taustalla on käsitys kaikkien ihmisten arvosta Jumalan luomina tasa-arvoisina yksilöinä. Tämä lähtökohta antaa mahdollisuuden ja tilaa rakentaa maailmaa, jossa meillä ja meidän lapsillamme on hyvä elää. Siksi Moision tapahtumat eivät ole hyökkäys vain erästä keskuudessamme asuvaa vähemmistöä kohtaan. Se on horjuttamassa koko yhteiskuntamme arvopohjaa”. (Heimo Rinnes blogg)

Av de flera tusen privatpersoner som gick med i gruppen på Facebook skrev därtill många korta inlägg på sidan som fördömde våld, talade för respekt, tolerans och dialog samt spekulerade kring vem som kunde ligga bakom dådet och vilka motiven kunde vara. Allt som allt blev diskussionsforumet på nätet alltså ett unisont uttryck till stöd för tolerans och religionsfrihet i allmänhet och buddhisterna i Åbo i synnerhet. I akademisk forskning beskrivs religionsdialog ofta som en allvarlig, ömsesidig och jämlik verksamhet. Den norska forskaren Anne Hege Grung definierar exempelvis dialog som “a mutual encounter between equal parties, without hidden agendas, not aiming at transforming the other but at taking part in a mutual transformation that may happen through

the encounter” (Grung 2011, 59). I ljuset av denna syn på dialog väcks lätt frågan: är det rimligt att anta att ett forum för nöje och socialt nätverkande i den virtuella världen, såsom denna Facebook-sida, kan leva upp till de stränga kvalitetskrav som dylika definitioner förutsätter och därmed kallas för religionsdialog? Spelar vackra ord postade i Facebook någon verklig roll för diskussionsklimatet i Finland, eller för den konkreta samlevnaden mellan olika religiösa grupper? Ska vi forskare, eller andra samhällspåverkare, ta inläggen på allvar och vad säger de om religionsdialogens nya ansikte i Finland idag?

Religionsdialogens nya ansikte

Ovan konstaterades att den händelsekedja som utspelade sig efter attacken mot buddhisttemplet i Åbo var unik och tankeväckande på många sätt, och därtill att den illustrerar de förändringsprocesser som idag präglar religionsdialogens förutsättningar och mål, både i Finland och globalt. För mig framstår det som tydligt att Facebook som diskussionsplattform framträder som en ny och intressant mötesplats för religiösa minoriteter i det här fallet. I relation till frågan om allvar och engagemang på nätet är det därför viktigt att notera att inte bara privatpersoner gick med i solidaritetsgruppen på Facebook, utan också, som ovan visades, både lokala religiösa organisationer och personer i inflytelserika positioner i samhället.

Forumet för religionsdialog var alltså nytt. Att understryka de sociala mediernas betydelse för mellan mänsklig kommunikation kan kännas som en sliten kliché, men i detta sammanhang kan dess inverkan inte ignoreras. Facebook-gruppen, samt ett antal övriga online diskussionsforum, utgjorde det reella rum där dialogen tog form: det var här som åsikter delades och värderingar vädrades. Populärkulturens, och speciellt de internetbaserade forumens, roll som arenor där världsåskådningar formas, värderas, nyanseras och delas växer hela tiden. Därmed blir nätet också en plats där allt flera människor söker efter moraliska riktlinjer och andlig vägledning (Partridge 2005, 125-126). Det går därför inte att helt förbise betydelsen av sociala medier och nätgemenskaper då man studerar dagens religionsdialog.

I linje med det här argumentet kan det konstateras att de sympatier och den solidaritet som kanaliserades till det vietnamesisk-buddhistiska samfundet via de olika online-källorna inte verkar ha trivialiserats av de involverade själva. Snarare sågs de som viktig och vägande former av stöd. I mediebevakningen lyftes ofta just Facebook aspekten fram som den mest intressanta: ”Visa ditt ogillande” rubricerades till exempel en ledare i Åbo *Underrättelser* som behandlade händelserna, med klar referens till Facebook-språk (Kevin 2010). Också buddhisterna själva satte högt värde på det virtuella stödet. I mina forskningsintervjuer konstaterade en av samfundets medlemmar att han var ”överraskad men tacksam över att ha så många cybervänner” (IF mgt 2011/049). En yngre medlem av samfundet verkade rentav förvånad över att jag ifrågasatte relevansen av denna typ av understöd och svarade att vännerna på Facebook visst spelade en roll: ”Klart att det var viktigt, det kändes som att få 3000 kramar!” (IF mgt 2011/069)

En annan viktig nyhet utgjordes av det breda massmediala intresse och offentliga synlighet som denna dialogprocess fick. Även om Finland inte besparats från hatbrott i det förflutna har sådana brott ändå sällan riktat sig mot den lilla vietnamesiska minoriteten, som främst organiserat småskaliga aktiviteter med låg offentlig profil under de över tjugio år som de levt i landet (Ketola 2008, 293). Kanske just därför var mediebevakningen av dådet och dess konsekvenser så omfattande. Idag finns ju de flesta finländska dagstidningarna tillgängliga också på nätet där de bereder sina läsare möjlighet att kommentera nyheterna, antingen anonymt eller under signatur. Artiklar som behandlade buddhisttemplet kommenterades flitigt under veckorna efter attentatet, och gav ofta upphov till hårda debatter om olika relaterade teman: allt från religionsfrihet, invandring och världsfred till polisarbete, stadsplanering och ungdomsbrottslighet.²

Också många politiker, forskare och religiösa auktoriteter tog del i den offentliga diskussionen kring vad som hade hänt och varför. En forskarröst

²Exempelvis kan flera artiklar i Åbo *Underrättelser* (<http://www.abounderrattelser.fi>), Turun *Sanomat* (<http://www.ts.fi>) och Helsingin *Sanomat* (<http://www.hs.fi>) samt på Yles nätsidor (<http://www.yle.fi>) nämnas.

i sammanhanget representerades av Migrationsinstitutets chef, Ismo Söderling, som i en kolumn i Turun Yliopistos e-tidning *UTU Online* framhåller att dådet, oberoende av motiv, måste fördömas. Trots allt ser han en positiv sida i det faktum att dådet bland vanliga åbobor väckt så mycket spontan solidaritet med den vietnamesiska minoriteten som lidit både kännbara ekonomiska förluster och sårats i sitt andliga och kulturella självmedvetande. I Åbo bor ca 300 vietnameser av vilka ett hundratal är buddhister (de flesta är katoliker) skriver Söderling. Gruppen är alltså liten, men representerar ändå den utvecklingen mot kulturell och religiös mångfald som tagit allt snabbare steg under de senaste åren och som finländarna helt enkelt måste acceptera och anpassa sig till. Det går inte att vrida klockans visare bakåt. Därför borde en aktiv politik föras för att bättre integrera invandrare i det finländska samhället och ge dem mera rättvisa chanser på arbetsmarknaden, anser Söderling. Framförallt borde internationaliseringsfostran inledas redan i skolornas första årskurser, för att skapa öppnare samhällsklimat i vårt land. Vill vi så kan vi, framhåller Söderling: ”Jos pystyimme muutamassa kuukaudessa asuttamaan 400,000 Karjalan evakkoa tai tyhjästä polkaisemaan Nokian kaltaisen megaluokan yrityksen, pystyimme myös luomaan rauhallisen monikulttuuriyhteiskunnan. Se on meille pragmaattisille suomalaisille tahtokysymys”. (Söderling 2010)

Från evangelisk-lutherska kyrkan kom också ett yttrande från högsta ort då ärkebiskop Kari Mäkinen sände en hälsning till den tackfest som det buddhistiska samfundet ordnade två veckor efter attacken, för att visa sin tacksamhet mot alla dem som stött deras samfund och strävandena att färdigställa templet. I sitt tal framhåller Mäkinen att samhället är tacket skyldiga till buddhisterna snarare än tvärtom:

”Yhdyskuntanne on näinä päivinä näyttänyt meille muille suomalaisille esimerkin. Te voititte pelot etekä kostaneet paha pahalla vaan järjestitte tämän kiitosjuhlan. Juhlalla te kiinnitätte meidän kaikkien

Kuva: Ismo Söderling.

huomiota keskeisiin arvoihinne kuten yhteisöllisyyteen ja rauhan tehtävään, maan lakeja ja toisia ihmisiä kunnioittavaan elämäntapaan. [...] Kiitospäivänänne haluan kiittää teitä, Suomen vietnamilaisten buddhalaisten yhdyskunnan ja Lootuksen sydämen temppelein edustajat, siitä että muistutatte meitä tästä: globaali ja paikallinen yhdistyvät ihmisten sydämissä”. (Mäkinen 2010)

För det tredje: händelserna kring det brinnande buddhisttemplet gav upphov till en situation där den konventionella maktbalansen som präglade religionsdialogen i Finland sattes i gungning. I ett land där närmare 80 procent av befolkningen hör till den evangelisk-lutherska kyrkan är det naturligt att de flesta dialoginitiativen orkestrerats från detta håll. Lutherska kyrkan har varit en föregångare på dialogens område genom att grunda arbetsgruppen Kyrkan och judendom år 1977 samt Kyrkan och islam år 1988. Därtill finns en arbetsgrupp för religionsteologiska frågor (Illman 2010, 100-101).³ Oberoende av hur finkänsligt den lutherska kyrkan försöker närma sig sin överväldigande majoritetsposition är det ofrånkomligt att denna organisation, som är enorm i jämförelse med alla andra religiösa

³Mera information om arbetsgrupperna finns på sidan: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content550B99> (hämtad 23.2 2012)

grupper i Finland, har ett stort inflytande över religionsdialogen i Finland. Strukturerade, ofta statsinitierade samtal mellan representanter av religioner tenderar ofta att förstärka existerande hierarkier genom att exempelvis lägga upp agendan, välja ut deltagarna som bjuds in och i övrigt kontrollera diskussionernas förlopp. Trots de bästa av intentioner befästs alltså ojämlikheten mellan de deltagande parterna snarare än motarbetas (Amir-Moazami 2011, 7, 13).

Här utgör dialogen som utspelade sig efter attacken mot Lotustemplet ett undantag där den traditionella maktbalansen sidsteppades. De sociala medierna erbjöd ett forum där minoritetsgrupper som buddhister, neopaganer och muslimer kunde engagera sig i dialog utan att varken staten eller den lutherska kyrkan agerade mellanhand. Frågan om makt är alltså mycket central i det aktuella exemplet; ett tema som, tillsammans med frågan om ömsesidighet, enligt den norska professorn i interreligiös dialog Oddbjørn Leirvik idag utgör den absoluta kärnan av dagens dialogforskning (Leirvik 2011, 23).

Som ovan visades kom Facebook i samband med attacken mot buddhisttemplet i Åbo att utvecklas till en påtaglig utmaning mot de konventionella rutiner och hierarkier som dominerat religionsdialogen i vårt land. Händelserna ger också ett ansikte åt de stora förändringar som just nu präglar det religiösa landskapet och frågan om hur dagens människor ser på sitt religiösa engagemang. Denna förändring diskuteras i denna artikels sista del.

Dialog i ett postsekulärt landskap

Många religionsforskare anser idag att det generella intresset för religion som ett system centrerad kring dogmer, lärosatser och historiska institutioner minskar medan intresset däremot ökar för erfarenhetsbaserade och personliga dimensioner av det religiösa engagemanget (se t.ex. Partridge 2005; Ammerman 2008). Detta vaga förändringsmönster beskrivs ofta som en rörelse från sekulärt mot postsekulärt (Taylor 2007) eller från att "hitta sanningen" till att kort och gott "hitta sig själv" (Furseth 2006, 296).

Enligt Charles Taylor omfattar det post-sekulära en kritisk omtolkning av religionens traditionel-

la auktoritet i samhället och därmed också en strävan efter att finna mera individuella sätt att forma andliga livsstilar. Dessutom, anser Taylor, blir pluralismen allt mera central i en postsekulär tid: ingen kan idag undgå vetskapen om att det finns människor, ofta alldeles i närheten, som tänker och tror på ett annat sätt än vi själv (Taylor 2007, 11, 535). Till följd av den ökande migrationen av både människor och idéer – frivillig såväl som påtvingad – blir våra samhällen allt mera mångfasetterade. Fler och fler människor ser därför sin religiösa identitet som ett personligt, flexibelt val snarare än något givet, som ärvts genom släkttillhörighet eller etnicitet. Kritiken mot modernismen och dess starka tilltro till rationella tänkesätt för också med sig ett större intresse för känslomässiga dimensioner av andlighet och tro (Ammerman 2008, 4, 7-8; Pfändtner 2010, 71, 73). Sammantaget kan man säga att dessa förändringar vittnar om en pågående förändring av religionens roll i samhället.

Vad betyder det här för forskningen kring religionsdialog? Framförallt att traditionella perspektiv som fokuserar på religioner som ett kognitivt tankeinnehåll idag utmanas av annorlunda, mindre normativa perspektiv inspirerade av exempelvis hermeneutiken och feministisk kritik som integrerar känslor, värderingar och handlingar i sina närmandesätt (se t.ex. Grung 2011). Dialog är då inte längre bara ett abstrakt jämförande mellan teoretiska, historiskt definierade traditioner, utan också ett socialt och andligt möte mellan människor som unika individer, människor som slår sig samman för att få till stånd konkreta förändringar i världen, exempelvis genom att arbeta mot rasism eller miljöhot (Pfändtner 2010, 93). Dialogens centrala värderingar – gemenskap, delaktighet och engagemang – tar idag allt oftare form på internet, en kontext som alltså inte längre kan avfärdas som oseriös (Partridge 2005, 150). Som ovan nämndes betyder de här förändringarna också att frågor kring representation, legitimitet, makt och aktörskap allt oftare reses som en kritisk respons till officiella dialogforum och deras strategier för att "avväpna" den religiösa olikheten och göra den harmlös (Amir-Moazami 2011, 13). Som en följd av dessa förändringsprocesser blir begreppet religionsdialog mer och mer tvetydigt, och mindre och mindre oskyldigt.

Vem ska alltså representera vem i religionsdialogen, och med vilket mandat? Hur borde dialogerna ta form i praktiken och vad ska de ha för mål? Alla de här frågorna är problematiska för dagens dialogforskare och jag tror att Leirviks har rätt då han konstaterar att makt och ömsesidighet idag utgör de största utmaningarna för dialogforskningen (Leirvik 2011, 19). Händelserna kring buddhisttemplet i Åbo visar klart att balansgången kring de här frågorna inte alltid är lätt: å enas sidan finns önskan att hävda sin rätt och ta plats i det finländska samhället, å andra sidan vill man hålla låg profil och att hedra de buddhistiska idealen av stillsam förnöjsamhet. Detta syns också i samfundets sätt att förhålla sig till begreppet dialog. En medlem i samfundet använder exempelvis dialog som en synonym för interaktion med det omgivande samhället. I många år försökte vi hålla en så låg profil som möjligt, förklarar han: för att inte reta upp någon undvek vi att engagera oss med andra religioner. Men nu har synsättet inom samfundet ändrats:

Mä ajattelin että onkos tämä nyt joidenkin mielestä hyödyllistä, kun ei ollut hirveästi kontaktia, ei mitään dialogia. Ja turvallisempaa. Mut sitten mä ajattelin että kuitenkin Suomi on semmoinen ymmärtäväinen maa, jos vaan osaa asiansa selittää. Niin, tässä on kyllä se politiikka vähän muuttanut, nyt dialogi on se oikea asia. (IF mgt 2011/069).

En ömsesidig, aktiv relation med omvärlden är alltså en viktig del av samfundets synsätt idag, även om man fått uppleva att responsen ibland är både negativ och rentav skadlig. Att attacken mot templet skadade samfundsmedlemmarnas tilltro till det finländska samhället står klart, och idag tycker somliga att man borde återgå till en mera tillbaka-dragen position. Följande utdrag ur intervjun visar tydligt hur svåra avväganden som behöver göras:

”Vietnamilaiset ovat kyllä herkkiä ihmisiä. Ensinnäkin, meillä on suuri velka Suomelle. Me olimme häntä kärsimässä ja sitten siinä vaiheessa pienikin apu oli niin merkittävää. Ja Suomi on kuitenkin antanut meille uuden tulevaisuuden. [...] Vietnamilaiset, me yritetään olla mahdollisimman hyvin, mallikansalaisia, ettei missään vaiheessa tulisi huonoa julkisuutta tai ongelmia. [...] Kuitenkin ajatellaan että me, eihän me olla mikään paha ryhmä. [Tämä temppele] on se ylpeydenaihe täällä Varsinais-Suomessakin. Ei me rakennettu sitä vain meitä varten, se on meidän loo-

tuskukka, mitä me tuodaan tänne Suomeen, se värittää tätä maailmaa. Me halutaan tuoda jotain hienoa tänne Suomeenkin. Me ollaan tehty töitä ja yritetty perustaa nollasta ...”. (IF mgt 2011/069)

På frågan om de inte känner ilska över att deras tempel utsatts för det obefogade angreppet svarar samfundsmedlemmen att hat inte hör till buddhismen. Trots allt upplever han att man borde stå upp för sina rättigheter i en stat där religionsfrihet råder. Att hitta en balans mellan det stilla acceptandet och viljan att försvara sitt livsverk är svår:

”Viha, se ei liity buddhalaisuuteen mitenkään. Mutta olemme, miten sen sanoisi, hämmentyneitä. Mutta kyllä me ollaan aika tyyniä ihmisiä siinä. On jo kokemusta siitä että mikään ei ole pysyvää, esimerkiksi monet ovat menettäneet koko omaisuuden joskus. Mutta kuitenkin se on aika monelle varmaan, se on se elämäntyö, toi rakennus on koko elämäntyö. Kyllä sitä jollain tapaa pitäisi suojella”. (IF mgt 2011/069)

Avslutning

För att avsluta diskussionen kring attacken mot det vietnamesisk-buddhistiska templet i Åbo hösten 2010 och reaktionerna som händelsen väckte kan vi konstatera att många aspekter var nya och intressanta med tanke på dialogklimatet i Finland. Dels fick ett nytt dialogforum luft under vingarna i samband med att de sociala medierna utgjorde den viktigaste arenan för samtalen. Dels lockade den här dialogarenan också nya deltagare till samtalen: människor som varken såg sig som värst religiösa eller ens engagerade i frågor om det mångkulturella samhället fick plötsligt en möjlighet att vara med och diskutera. Det som startade på Facebook spred sig snart till de mera traditionella dialogarenorna: de akademiska klassrummen, de tryckta medierna och de samhälleliga och kyrkliga institutionerna. Även om nypaganer och muslimer öppnade samtalen deltog snart också de etablerade rösterna från forskare, politiker och kyrkan i konversationen.

Visserligen förde Facebook som dialogplattform med sig friska fläktar som utmanade och förnyade dialogklimatet i Finland, men diskussionen förstärkte också många av de rådande stereotypierna och jargongerna kring olika religiösa grupper. I inläggen i diskussionen karakteriserades buddhismen som

en fredlig religion som respekterar alla människor, och buddhisterna beskrevs som fridsamma, älskvärda och medkännande, hårt arbetande och hederliga. Den solidaritetsyttring som postades i forumet av Islamiska samfundet i Åbo bemöttes också med en hel uppsjö av klichésvar om islam och muslimer över lag. Tydligt såg sig moderatorn till och med nödgad att radera några av de mest hätska svaren och upprepa att sidan var till för att stöda de vietnamesiska buddhisterna, inte ett forum för att kritisera andra religioner – detta i respons till ett inlägg där de fredsälskande och diskreta buddhisterna kontrasterades mot ”våldsamma terrorister” och fundamentalister inom andra religioner.

Även om det nya forumet alltså inte helt kunde frigöra sig från traditionella stereotyper och binära sätt att se på världsreligionerna i svart och vitt, ser jag det ändå som en helt ny öppning i religionsdialogen i Finland. Detta blir tydligt speciellt i relation till frågan om makt och inflytande över dialogernas agenda och deltagare, något som nu ställdes helt på ända. Genom inträdet i de sociala medierna steg religionssamtalet ut ur sina etablerade rutiner och fick en långt mera deltagande och experimentell karaktär. Men även om diskussionen på det här sättet steg ut ur de traditionella mönstren steg den på samma gång ut på minerad mark: diskussionerna på internet är visserligen öppna och egalitära men också konfliktfyllda, tillspetsade och ibland föga konstruktiva. Det återstår att se hur den här nya dialogformen utvecklas.

En annan fråga som återstår är vad som nu händer med tempelbygget i Moisio och det vietnamesisk-buddhistiska samfundets strävanden att skapa sig en egen mötesplats. Under de ett och ett halvt år som gått sedan attacken har arbetet idogt förts vidare och man har tur nog sluppit upprepade angrepp. Mycket återstår ännu av arbetet, men tempel är i aktivt bruk trots sin halvfärdiga skepnad och fyller en viktig funktion i den buddhistiska gemenskapen. Inga gärningsmän har kunnat ställas till svars för brottet, och ju längre tiden går verkar detta allt mera osannolikt. Motiven bakom dådet är ännu höljda i dunkel, och verkar så förbli.

Slutligen kvarstår den viktigaste frågan: har någonting förändrats på grund av attacken och de reaktioner som den ledde till? I anslutning till årsdagen i september ifjol postades följande inlägg på

solidaritetsgruppens Facebook-grupp, och frågan som där lyfts fram är lika brännande idag som någonsin förr:

Tuhopolton yrityksestä on kulunut vähän yli vuosi. Miten olet havainnut asenneilmapiirin muutosta Suomessa kuluneen vuoden aikana? Miten tempelin tuhoyritys vaikutti omaan arvomaailmaasi?

Yhteenveto

Artikkeli käsittelee Turun Moisiossa sijaitsevan Suomen vietnamilaisten buddhalaisten yhdyskunnan rakenteilla olevaa temppeä ja siihen kohdistunutta tuhopolttoyritystä 11.9.2010. Kiinnostus kohdistuu varsinkin tuhopolttoa seuranneeseen keskusteluun, tärkeämpänä esimerkkinä Facebookissa aloitettu Turun Buddhalaistemppelin Solidaarisuusryhmä, joka keräsi parissa päivässä yli 3,000 jäsentä. Tapahtumaketju heijastaa kiinnostavalla tavalla muuttuvaa moniuskonnollista kenttää ja uskontojen yhteistyötä tämän päivän Suomessa. Artikkelissa analysoidaan muun muassa median vilkasta kiinnostusta tapahtumaa kohtaan. Varsinkin internetin ja sosiaalisten medioiden keskeinen rooli tapahtumien jälkikäsitelyssä tuodaan tarkastelussa esille. Tapahtumat buddhalaistemppelin ympärillä, jotka esitellään laajan empiirisen aineiston pohjalta, herättävät myös tärkeitä kysymyksiä vallasta ja representaatiosta nyky-Suomen uskontojen välisissä vuoropuheluissa. Netissä dialogin perinteiset hierarkiat ja valtasuhteet menettävät merkityksensä, ja pienet vähemmistöryhmät voivat avata keskustelun toistensa kanssa ilman esimerkiksi valtion tai lutherilaisen kirkon välitystä. Mutta onko vuoropuhelu netissä vakavasti otettava ilmiö?

Tuhopolto ja siitä syntynyt keskustelu valaisee Suomen uutta vuoropuheluilmapiiriä monella kiinnostavalla tavalla. Yhtäältä uusi dialogifoorumi sai tuulta siipiensä alle sosiaalisten medioiden tullessa mukaan kuvioon. Toisaalta tämä vuoropuhelun moderni arena myös houkutteli mukaan keskusteluun uusia osallistujia, jotka eivät kokeneet itseään perinteisellä tavalla uskovaiksi, tai he eivät olleet aktiivisia uskonnollisissa järjestöissä. Keskustelu, joka alkoi Facebookissa, levisi pian perinteisimpiin keskustelupiireihin, kuten akateemisiin luentosaleihin, sanomalehtiin sekä yhteiskunnallisiin ja kirkolli-

siin instituutioihin. Vaikka keskustelun avaajina toimivat uuspakanat ja muslimit, pian myös vakiintuneet äänet korkeakoulumaailmasta, politiikasta ja kirkosta ottivat osaa keskusteluun.

Facebook keskustelualustana toi uusia tuulia, jotka haastoivat ja uusivat uskontojen välistä vuoropuhelua Suomessa. Keskustelu tosin myös vahvasti olemassa olevia stereotyyppioita eri uskonnollisista ryhmistä. Keskustelupuheenvuoroissa netissä buddhalaisuutta usein kuvailtiin rauhan uskontona, joka kunnioittaa kaikkia ihmisiä. Buddhalaisia luonnehdittiin rauhallisiksi, myötätuntoisiksi ja miellyttäviksi ihmisiksi. Turun islamilaisen yhdyskunnan solidaarisuusviesti taas sai paljon palautetta, jossa perinteiset kliseet islamista ja muslimista toistettiin. Facebook-ryhmän moderaattori joutui jopa poistamaan kiivaimmat keskusteluväitteet väkivaltaisista terroristeista.

Vaikka uusi dialogifoorumi ei täysin pystynyt irtautumaan perinteisistä stereotyyppioista ja binäärisistä ajattelutavoista, jossa maailman uskonnot nähdään mustavalkoisena vastakkainasetteluna, se muodosti kuitenkin aivan uuden avauksen Suomen uskontodialogi-ilmapiiriin. Tämä ilmenee etenkin keskustelussa vallasta ja vaikutusvallasta dialogin määrittämisessä: tässä tapauksessa sekä osallistujat että asialista kokivat radikaalin uusiutumisen. Astuessa sosiaalisten medioiden kehiin, uskontodialogi jätti vakiintuneet rutiiniinsa taakse ja astui uuteen, osallistuvaan sekä kokeelliseen kontekstiin. Mutta vaikka keskustelu tällä tavalla sai uudet, tuoreet sävyt, se astui samalla miinoitetulle alueelle. Keskustelu netissä on kylläkin avointa ja tasa-arvoista, mutta usein myös riitaista, kärjistyntä ja väliin vähemmän rakentavaa. Jää nähtäväksi, miten tämä uusi keskustelukulttuuri kehittyy.

Toinen kysymys, joka vielä jää nähtäväksi, koskee temppelirakennusurakan etenemistä Moisiossa. Tavoitteena on vihdoinkin saada valmiiksi Suomen vietnamilaisten buddhalaisten kauan kaipaama pyhäkkö ja kohtaamispaikka. Puolitoista vuotta on kulunut tuhopoltosta. Tänä aikana on paljon tehty työtä temppelin valmistumiseksi. Temppele on nykyisin aktiivisessa käytössä huolimatta keskenräisyydestään. Uusilta ilkevallanteoilta on onneksi välttytty. Tekijöitä ei valitettavasti ole saatu vastuuseen teostaan. Mitä pidemmälle aika kuluu, si-

tä epätodennäköisemmältä kiinnijääminen tuntuu. Teon motiivit taitavat siis jäädä hämärän peittoon.

Lopuksi jää ehkä tärkein kysymys: saivatko tapahtumat ja niitä seurannut keskustelu aikaan jonkinlaisen muutoksen? Iskun vuosipäivän yhteydessä viime vuoden syyskuussa Facebook-ryhmässä esiteltiin seuraava kysymys, joka on edelleenkin polttava:

”Tuhopolton yrityksestä on kulunut vähän yli vuosi. Miten olet havainnut asenneilmapiirin muutosta Suomessa kuluneen vuoden aikana? Miten temppelin tuhoyritys vaikutti omaan arvomaailmaasi?”

Referenser

Intervjuer

- IF mgt 2011/049 Intervju med medlem av Suomen vietnamilaisten buddhalaisten yhdyskunta, 24.3., 2011. Folkloristiska arkivet, Åbo Akademi.
 IF mgt 2011/069 Intervju med medlem av Suomen vietnamilaisten buddhalaisten yhdyskunta, 20.4., 2011. Folkloristiska arkivet, Åbo Akademi.

Litteratur

- Amir-Moazami, Schirin (2011): Pitfalls of consensus-orientated dialogue: the German Islam Conference (Deutsche Islam Konferenz). *Approaching Religion* 1/1, s. 2–15. URL: <http://ojs.abo.fi/index.php/ar/article/view/73>. Hämtad: 24.2., 2012.
 Ammerman, Nancy (2008): Introduction: Observing Modern Religious Lives. Ingår i: N. Ammerman. *Everyday Religion. Observing Modern Religious Lives*. Oxford, Oxford University Press, p. 3–18.
 Furseth, Inger (2006): *From Quest for Truth to Being Oneself. Religious Change in Life Stories*. Frankfurt am Main, Peter Lang.
 Grung, Anne Hege (2011): *Gender Justice Muslim-Christian Readings. Christian and Muslim Women in Norway Making Meaning of Texts from the Bible, the Koran, and the Hadith*. Oslo, The Faculty of Theology, Acta Theologica no. 35.
 Illman, Ruth (2010): Mångfald, möten och misstro. Religionsdialogi dagens Finland. Ingår i: Martikainen, Tuomas & Jalovaara, Ville. *Religionens återkomst. Brytningspunkter i kyrkan, religionen och kulturen*, s. 97–104. URL: <http://www.magma.fi/magma-media/religionens-aterkomst>. Hämtad: 24.2., 2012.

Ketola, Kimmo (2008): *Uskonnot Suomessa: Käsikirja uskontoihin ja uskonnollistaustaisiin liikkeisiin*. Tampere, Kirkon tutkimuskeskus.

Kevin, Torbjörn (2010): *Visa ditt ogillande*. Åbo Underrättelser, 14.9.2010.

Leirvik, Oddbjørn (2011): *Philosophies of interreligious dialogue: Practice in search of theory*. *Approaching Religion* 1/1, s. 16-24. URL: <http://ojs.abo.fi/index.php/ar/article/view/74>. Hämtad: 24.2.2012.

Mäkinen, Kari (2010): *Suomen vietnamilaisten buddhalaisten yhdyskunta, Lootuksen sydämen temppelin edustajat*. Opublicerat uttalande av ärkebiskopen, 25.9.2010.

Palovaara, Jorma (2010): *Keskeneräiselle buddhalaistempeleille mittavat vahingot tuhopoltossa*. *Turun Sanomat*, 12.9.2010.

Partridge, Christopher (2005): *The Re-Enchantment of the West. Vol. 2. Alternative Spiritualities, Sacralization, Popular Culture, and Occulture*. New York, T & T Clark.

Pfändtner, Willy (2010): *Constructive Dialogical Pluralism: A Context of Interreligious Relations*. *Sophia* 49, s. 65-94.

Söderling, Ismo (2010): *Mitenvälttää roihuavatamppele?* *UTU Online*, 23.9.2010. URL: <http://www.>

utuonline.fi/sisalto/artikkeli/miten_valttaa_roi-huava_temppeli.html. Hämtad 23.2.2012).

Taylor, Charles (2007): *A Secular Age*. Cambridge, The Belknap Press of Harvard University Press.

Internet

Evangelisk-lutherska kyrkans arbetsgrupper för religionsdialog: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content550B99>. Hämtad 23.2.2012.

Heimo Rinnes blogg: <http://www.heimorinne.fi/blogi/2010/09/12/3#comments>. Hämtad 31.5.2011.

Pakanverkko: <http://www.pakanaverkko.fi/media/pakanaverkko-paheksuu-uskonnoille-tarkeidentilojen-vahingoittamista>. Hämtad 21.2.2012.

Suomen kristillinen rauhanliike: <http://www.kristillinenrauhanliike.fi/archives/462>. Hämtad 23.2.2012.

Turun buddhalaistemppelin solidaarisuusryhmä: <http://www.facebook.com/home.php#!/pages/Turun-Buddhalaistemppelin-Solidaarisuusryhm%C3%A4/154410107911806?sk=info>. Hämtad 21.2.2012.

Turun Islamilainen Yhdyskunta: <http://www.tisy.fi/ajankohtaista.php>. Hämtad 21.2.2012.

Instituutin kevätretki Sastamalaan 10.5.2012

Vammalan Kirjapaino Oy:n myyntijohtaja Juhani Niemi järjesti instituuttilaisille mukavan virkistyspäivän 10.5. Kävimme tutustumassa Vammalan kirjapainon toimintaan, Pyhän Olavin kirkkoon ja kirjamooseo Pukstaaviin sekä söimme hyvin Gasthaus Liekorannassa. Lämpimät kiitokset Vammalan Kirjapainolle!